

بررسی وضعیت پایش، مدیریت و کنترل سموم در مواد غذایی و ارائه یک برنامه ملی راهبردی و جامع برای ارتقاء ایمنی و سلامت غذا در ایران

مجری: دکتر حسن یزدان پناه

گروه: علوم دارویی

سال شروع: ۱۳۹۱

سال پایان: ۱۳۹۳

چکیده

مقدمه

امر سلامت غذا در جوامع پیشرفته صنعتی کاملاً نهادینه شده و در این کشورها تمام مواد غذایی قبل از مصرف، از نظر وجود سموم و آلاینده‌های احتمالی مورد آنالیز دقیق قرار می‌گیرند و لذا مردم این کشورها سالم‌ترین نوع مواد غذایی را در جهان به مصرف می‌رسانند. متأسفانه در ایران مسئله سالم بودن غذا کمتر مورد توجه دولت‌ها بوده است و فقدان یک مرکز قدرتمند برای نظارت بر سلامت غذا در ایران کاملاً مشهود است. در تحقیق کنونی سعی بر آن است که ضمن تعریف غذای سالم و اهمیت آن، برنامه‌های قبلی و فعلی سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای پیشرفته جهان در ارتباط با غذای سالم مورد تفحص قرار گیرد. سپس چالش‌های موجود در ایران، مورد ارزیابی واقع شده و یک برنامه ملی راهبردی در امر سلامت غذا ارائه گردد.

روش‌شناسی

ابتدا اطلاعات لازم با روش جستجو در وبسایت‌ها، از طریق ارسال پست الکترونیک به مراکز مربوطه (و یا محققین) و جستجو در بانک‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی تا حد امکان استخراج شد و به‌دقت مطالعه و دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل شد. سپس اطلاعات لازم در مورد سیاست‌ها و برنامه‌های کنترلی غذا در ایران توسط دولت، مجلس و سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مرتبط شامل سیاست‌ها، قانون‌گذاری و برنامه‌های اجرایی، نظارتی و کنترلی آن‌ها در زمینه پایش، آنالیز و کنترل سموم در مواد غذایی در طی یک دهه گذشته از روش‌هایی نظیر جستجو در وبسایت‌ها، مصاحبه با مسئولین ذی‌ربط، مطالعه اسناد و برنامه‌های توسعه‌ای کشور، مصاحبه با صاحب‌نظران، متخصصین، اساتید مراکز اجرایی و دانشگاه‌ها و جستجو در بانک‌های اطلاعاتی معتبر ملی و بین‌المللی تا حد امکان جمع‌آوری شده و مطالعه، دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

هنوز در ایران یک سیستم منسجم واحد و پیشرفته در امر مدیریت سلامت غذایی وجود ندارد و اصولاً در سالیان گذشته این موضوع به‌شدت مورد اغفال واقع شده است. با این وجود چندین سازمان در ایران وجود دارد که هر کدام به نحوی با مقوله سلامت مواد غذایی ارتباط تنگاتنگ دارند. این سازمان‌ها عبارت‌اند از: سازمان غذا و دارو وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان استاندارد ملی ایران، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان میوه و تره‌بار. در سالیان اخیر به‌منظور نظارت دقیق بر کیفیت و سلامت مواد غذایی در کشور، چندین سند و قانون مهم در امر سلامت مواد غذایی تدوین شده است که عبارت‌اند از سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، قانون برنامه پنج‌ساله پنجم

توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) است و نیز تشکیل شورای عالی سلامت و امنیت غذایی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی توسط مقام معظم رهبری حائز اهمیت است. بررسی‌ها نشان می‌دهد سالانه حداقل ۲۰ میلیون نفر از هم‌وطنانمان به بیماری‌های ناشی از غذا مبتلا می‌شوند طبق آمار سازمان بهداشت جهانی هر ساله ۳۰ درصد مردم کشورهای صنعتی به بیماری‌های ناشی از مصرف غذا مبتلا می‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

در جهان پیشرفته کنونی، موضوع دستیابی به غذای *سالم*، کافی، قابل دسترس و ارزان در همه زمان‌ها و مکان‌ها حق طبیعی و انسانی هر شهروندی است و تمام کشورهای دنیا برای حصول به این امر تلاش بسیار فراوان به خرج می‌دهند. در ایران به دلیل نبود یک سازمان یکپارچه و جامع مدیریت و نظارت بر سلامت مواد غذایی و نیز به دلیل موازی کاری‌های زیاد سازمان‌های گوناگون که هر یک خود را متولی سلامت مواد غذایی می‌دانند، مواد غذایی از نظر سلامت با چالش‌های بسیار گوناگونی روبروست. با توجه به دلایلی چون: حقایق و اسناد مسلم و اثبات‌شده علمی در ارتباط با اثرات سمی مرتبط با سموم موجود در مواد غذایی از جمله: ایجاد سرطان، انواع اختلالات هورمونی، تغییرات شدید ژنتیکی، ناقص‌الخلقه زایی و غیره هزینه‌های سنگین درمان ناشی از بیماری‌های مرتبط با غذا، الزامات مربوط به صادرات محصولات کشاورزی به دیگر کشورهای جهان، الزامات بین‌المللی الزامات قانونی دولت جمهوری اسلامی ایران از جمله: مفهوم رفاه ملی در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۲۲ سال آینده، قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، وجود یک مرکز ملی قدرتمند علمی مجهز به آزمایشگاه‌ها و دستگاه‌های پیشرفته به‌منظور مدیریت، آنالیز و کنترل سموم، در مواد غذایی کاملاً ضرورت دارد. این سازمان باید طبق معیارهای پذیرفته‌شده بین‌المللی، در ۵ اصل مدیریت کنترل مواد غذایی، قوانین و مقررات مواد غذایی، سامانه بازرسی مواد غذایی، آزمایشگاه‌های رسمی کنترل مواد غذایی و سامانه آموزش و ارتباطات مربوط به سلامت مواد غذایی هدایت و رهبری شود تا بتواند کار آیی لازم را داشته باشد.

کلیدواژه: وضعیت پایش، مدیریت و کنترل سموم، مواد غذایی، ارتقاء ایمنی، سلامت غذا.